

תוכנית לימוד לסמיכה לרבנות ללא היתר הוראה

”מורנו” להחזיר עטרה ליושנה

סמיכה לרבנות ללא היתר הוראה

Dedicated in honor of

Jacqueline and Chaim Maltz

by their loving children Michael and Rivka Reena Maltz

מכון גבוה
ללימודי היהדות
ירושלים

The Laws of *Bishul* (Shiur #4)

Placing Food Near the Heat Source and Returning Food to the Heat Source on Shabbat

Shiur # 16

In the previous Shiurim we learned about the details of *bishul* after *bishul*. We learned that there is no *bishul* after *bishul* for dry foods once the food has reached a certain level of cooking; we also discussed the issues surrounding *bishul* after *bishul* for liquids; and *bishul* after baking and grilling.

In this Shiur we will discuss whether food may be heated up according to *Rabbanan* guidelines, even when there is no concern that there may be an *issur d'Oraita* of *bishul*.

Placing Cooked Food on the Fire on Shabbat

In Shiur 13 we discussed the *issur d'Rabbanan* against putting food in a place where it could eventually reach *yad soledet*. In that context we saw the following Gemara:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

תנו רבנן: מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו, אלא בשביל שתפיג צינתו.

In that Shiur we saw a discussion about whether food may be placed *near* a heat source on Shabbat. The Rishonim learn from the above Gemara that, even in a situation where the prohibition of *bishul* does not apply (such as where the food already underwent *bishul*), and irrespective of the problem of placing food in an area where it can reach *yad soledet*, there is a *issur d'Rabbanan* against placing food directly on the fire:

חינושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

על גבי האש ממש אסור מפני שנראה כמבשל, דהא אפילו תבשיל שנתבשל כל צרכו אסור להחזיר בכירה שאינה גרופה וקטומה, וכל שכן לתת לכתחילה, ואפילו להפסיר. ולא התירו כאן אלא כנגד המדורה בלבד.

This is also the Ran's opinion. The Rosh forbids this for a different reason:

רא"ש מסכת שבת פרק ג סימן י

ת"ר מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה, ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתו. תימה – מאי שנא הכא, דשרינן להשים קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפיג צינתו.... ולעיל אסרינן להשים על גבי כירה, אף על פי שגרופה וקטומה, אף על פי שהתבשיל נתבשל מערב שבת ולית ביה משום בשול!

The Rosh points out that there appears to be a contradiction between the two *beraitot*. One *beraita* states that it is permitted to place water next to a fire, while the other one forbids placing cooked food on a *Kirah* (a type of oven).

ויש לומר דיש לחלק בין להשים על גבי כירה למדורה, דהא קדירה על גבי כירה אסור, אבל אצל המדורה שרי... הכא שהוא אצל המדורה הוה ליה למיחש שמא יחתה! ויש לומר – כיון שהצריכו חכמים להרחיק מן המדורה, מדנקט כנגד המדורה, ולא נקט 'אצל המדורה', איכא היכירא, ולא אתי לחתויי.

The Rosh explains that if it would be permitted to put food directly on the fire, then people might inadvertently stoke the coals in order to strengthen the fire, which would be an *issur d'Oraita* of *havarah*, kindling. This is also Tosafot's opinion (Shabbat 38b "Pinah").

We therefore see that there are two reasons given by the Rishonim for the *issur d'Rabbanan* against placing food directly on the fire, even if there is no issue of *bishul*.

Rashba and Ran: It is forbidden due to the appearance of *bishul*.

Rosh and Tosafot: It is forbidden due to the concern that one might stoke the coals.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף טו

דבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו הגה: ואפילו ללטין כזר

In the first Shiur of the *bishul* series, we learned that it is forbidden to effect *bishul* if the food was not fully cooked before Shabbat. In the next Shiur we learned that it is forbidden to heat up cold liquids on Shabbat, even if they had previously been fully cooked, because there is *bishul* after *bishul* for liquids.

Now we are learning that even fully cooked dry foods may not be heated up directly on a fire, only next to one. This is an *issur d'Rabbanan* for one of two reasons: the appearance of *bishul*, or the concern that one will stoke the coals.

❖ האם המשנה ברורה הכריע בטעם גזירת חז"ל להניח רק כנגד המדורה? הרחבות

Does this halacha also apply to food that was recently on the fire, briefly removed, and now one wants to return it to the fire? Such a situation is referred to as *chazara*.

Returning Food to the Fire (as long as the coals are removed or covered)

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

משנה. כירה שהסיקוה בקש ובגבבא - נותנים עליה תבשיל. בגפת ובעצים - לא יתן עד שיגרוף, או עד שיתן את האפר... בית שמאי אומרים, נוטלין, אבל לא מחזירין, ובית הלל אומרים, אף מחזירין.

רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

קש - זנבות השבולין
גבבא - הנגבב מן השדה, אישטובלי"א + שאריות תבואה מגובבות בשדה +
גפת - פסולת של שומשמיין שהוציא שומנן
עד שיגרוף - הגחלים, משום דמוסיף הבל, וטעמא פרישנא בפרק דלעיל, שמא יחתה בגחלים
או עד שיתן אפר - על גבי גחלים לכסותם ולצננם
לא מחזירין - בשבת, דמיחזי כמבשל
אף מחזירין - הואיל וגרוף

חברותא שבת דף לו עמוד ב

כירה, העשויה מחרס, בצורת קדירה, אשר היא צרה בתחתיתה ורחבה למעלה, ויש בה מקום להניח עליה או בתוכה שתי קדירות, והאש נמצאת תחת הקדירות, שהסיקוה בקש, זנבות השיבולים, ובגבבא, עצים דקים כקש שגובבים בשדה. נותנים עליה תבשיל מערב שבת, כדי להשהותו עליה בשבת, כי הקש והגבבא אינם מוסיפים חום בכירה, ולא חששו חכמים שמא יחתה בגחלים. אבל אם הסיקוה בגפת [פסולת של זיתים או שומשמיין] ובעצים, שהם דברים הגורמים לכירה להתחמם ולהוסיף הבל, גזרו חכמים שלא יתן עליה תבשיל, שמא יחתה בגחלים. הלכך, אסור להשהות בשבת את התבשיל על הכירה, עד שיגרוף, יפנה את הגחלים מחוץ לכירה, או עד שיתן את האפר, ועל ידי זה תצטנן הכירה ולא תעלה הבל.... בית שמאי אומרים, אף על פי שמותר להשהות מערב שבת חמין על כירה גרופה וקטומה, הרי בשבת עצמה רק נוטלין את הקדירה מהאש, אבל לא מחזירין את הקדירה על האש. ובית הלל אומרים, אף מחזירין

This Mishna opens with the laws of *shehiya*, placing cooking food on an oven before Shabbat so that it will continue cooking on Shabbat. We will discuss these Halachot at length once we conclude the laws of *bishul*.

The end of the Mishna brings a disagreement about the permissibility of returning food to the fire, *chazara*, on Shabbat. According to Beit Hillel, who the halacha follows, it is permitted to return food if the conditions of the beginning of the Mishna are met (either that the oven was burning straw, which does not produce coal, or it was burning coal, but it was removed or covered over).

Why is it forbidden to return food to a fire that has exposed coals? We find different opinions in the Rishonim that correspond with our discussion above:

חיזושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

על גבי האש ממש אסור מפני שנראה כמבשל, דהא אפילו תבשיל שנתבשל כל צרכו אסור להחזיר בכירה שאינה גרופה וקטומה

This is the same Rashba we saw above. He explains that both placing food on a fire on Shabbat and returning food to a fire on Shabbat are forbidden because it gives the impression that one is cooking. However, his wording implies that even though the two acts are both forbidden for the same reason, the extent of the prohibition is slightly different. In a situation where one wants to put food that was not recently on the fire, onto the fire, then one must be stringent and only place the food *near* the fire. In a situation where the food was recently on the fire, and one wants to return it, it is permitted as long as the coals are removed or covered.

Note that the above Rashi also explains that it is forbidden to return food because of the appearance of cooking. Other Rishonim, however, give a different explanation:

ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן רלה

יש לחוש לשמא יחתה. ולפיכך אינו מחזירה עד שיגרוף [או] עד שיתן את האפר כדאמרין בהכירה

המאור הקטן מסכת שבת דף טו עמוד ב

כל שאנו מחמירין ואוסרים בו בין בתנור בין בכירה בענין הזה איננו אלא משום גזירה שמא יחתה בגחלים.

According to Rashi and the Rashba, returning food to the fire is prohibited because it gives the appearance of cooking.

According to Rabbeinu Tam and the Baal Hamaor, returning food to the fire is prohibited because of the concern that one will come to stoke the coals².

To summarize so far:

It is permitted to return cooking food (referred to as *chazara*) to the place where it was recently cooking if the coals are removed or covered.

It is permitted to place fully cooked food (even food that was stored in the refrigerator) near a fire, but not directly on the fire.

The first condition that Chazal instituted about returning food to the fire is that the coals are removed or covered over (this is all assuming that the food is dry and already fully cooked, otherwise there could be a much more serious issue of violating *bishul d'Oraita*). Later on (Daf 38b), the Gemara mentions other conditions that need to be met in order to permit returning food to the fire, which we will discuss in the next shiur. In this shiur we will further discuss these first two conditions and the

¹ הגמרא דנה אם הרישא של המשנה עוסקת בעצם בחחורה, וממילא יצא שבדיני שהייה אפשר להקל יותר. אך זה לא משנה לענייננו – בכל מקרה אסור להחזיר אם הכירה אינה גרופה וקטומה.
² היה מקום לדייק שגם הרא"ש סובר כר"ת, אך הדברים לא מוכחים לגמרי, לכן לא נכריע בכך.

relationship between them; what is considered removing and covering the coals and what is considered “next to the fire.”

The Parameters of “Coals that are Removed or Covered”

We saw in the above Mishna that it is permitted to return food to the fire if the coals are removed or covered, so that the heat that radiates from them is minimized.

Are other methods of removing the degree of the heat source acceptable, particularly in the modern world where there are typically other ways to reduce the heat source?

❖ **Harchavot – Are we concerned about stoking coals in a gas oven?**

Rav Moshe Feinstein writes:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צג

בתנור שכיון שרוב חומו אפשר שהגריפה והקטימה שעושה הוא משום שירא שלא יקדיח תבשילו ברבוי האש ואינו היכר שהוא מחמת שמסלק דעתו מלחתות אף לכשיצטרך למהר הבשול ולכן אסור שמא יחתה כשיצטרך למהר הבשול

The Mishna says that removal of coal from the ovens would not suffice. Rav Feinstein explains that in those kinds of ovens, this was a usual practice, considering the tremendous heat those ovens maintained. This shows that the parameters of “removal or covering” depend on whether they are done specifically for Shabbat, or is it possible that they are done for other reasons.

Having defined that, we will explore how the Poskim apply the Mishna’s examples to our modern world. We will define what is considered removing or covering the heat source and what is considered “next to the fire.”

“Fire” that cannot be Increased Beyond a Certain Point

The prohibition against returning food to the fire was instituted in a time when cooking was done with coals, which could be stoked in order to increase their heat. Our modern stoves, however, cannot be heated above a certain temperature. Does the prohibition still exist in such a situation?

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד אות כה

בתנורי גז שלנו, כשברז הגז פתוח לגמרי, ואי אפשר עוד להגדיל האש, האם צריך בלעך (כיסוי מתכת)?.... תשובה: יש להצריך בלעך גם כשפתוח הגעז לגמרי ... דאף אם ליכא שום חשש, צריך! מטעם לא פלוג.

Meaning, this is a general prohibition, even in situations that differ from the original situation of coals.

Using a Metal Covering (a “Blech”)

One might think that the idea of a Blech, a metal sheet that covers the flame of a stove, is a modern invention. In fact, it has its roots in the Rishonim:

מרדכי מסכת שבת הגהות מרדכי [כירה] פרק שלישי רמז תנו

המשכים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו וירא שמא יקדיח יותר, אומר אני שיכול להסיר ולהניח קדרה ריקנית על פי הכירה והוא ליה כירה כגרופה וקטומה, שהרי הקדירה סותמת את הכירה, ואז ישים את הקדרה שהחמים בה על גבי קדירה ריקנית

The Mordechai is discussing a situation where one needs to distance his food from the flame, and one therefore wants to take the cooking food off, put an empty pot on top of the flame, and then put the cooking food back. In order for this to be permitted one needs to fulfill the conditions of *chazara*, namely, the coals must be removed or covered. Covering the flame with an empty pot has two benefits; it distances the food from the flame, and it covers the flame, thereby fulfilling the condition of *chazara*.

Most Rishonim understand that it is similarly permitted to cover the flame with a metal sheet.

כף החיים סימן רנ"ג ס"ק יא

אם נתן דבר המפסיק בין הגחלים ובין הקדירה, כגון שהניח חתיכת ברזל על גבי כל הגחלים ונתכסה, מותר להניח הקדירה על גבי אותה חתיכת הברזל, דחשיב אותה כירה, כקטומה.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צג

בתנורי הגעז, שאין הדרך כלל לבשל בכסוי פח מתכות אין לך היכר גדול מזה שמסלק דעתו מלחתות ואין לחוש לחתוי, ונמצא שלפי זה יש לתנורי הגעז שכיסה בפח מתכות, דין כירה קטומה.

Rav Feinstein explained earlier that a flame is considered "covered" only if it is not customary to lower the temperature that way. Meaning, it is not sufficient to turn the knob of the gas (**וסת הגז) on low, since that is something that is normally done while cooking. It is not normal, however, to cover the flame with a sheet of metal, and that is therefore a Halachically acceptable way of covering the flame.

The Chazon Ish, however, disagrees with this approach, and explains the difference between an empty pot and a sheet of metal:

חזון איש אורח חיים סימן לז ס"ק ט

הא דמהני הפסק קדירה ריקנית נראה דהוא שינוי שאין דרך בישול בכך וגם ממעט את החום הרבה, אבל הכיסוי שדרכו בכך ואינו ממעט החום כל כך הוא בכלל על גבה וכל שכן דדופן התנור עצמו לא חשיב הפסק

He continues:

שם ס"ק יא

ואף אם מעמידים פח של מתכת ומשימין הקדירה בתוך הפח, מכל מקום לא חשיב כדין נתן קדירה ריקנית על הכירה להפסיק, דהכא לא הוי אלא רק ככיסה אה הכירה בכיסויה, והעמיד הקדירה על הכיסוי, דזה חשיב על גבה, והלכך אם נטל – אין מחזירין בשבת

The Chazon Ish explains that an empty pot is effective, because it has two benefits:

- 1) It is not a typical way of cooking.
- 2) The pot significantly minimizes the heat from the flame. He therefore suggests that a Blech does not sufficiently minimize the heat and is therefore not an acceptable method of covering the flame, and is viewed instead as merely a cover to the stove.

Rav Wosner explains why he does not accept the Chazon Ish's position:

שו"ת שבט הלוי חלק א סימן צא

התם הוא הכסוי הרגיל שמשמין עליו בכל יום כמבואר בש"ס בכמה דוכתי (מקומות) דרגילים היו לכסות הכירה בכסוי כמו קדרה, מה שאין כן, במשים קדרה ריקנית על הכירה שאין דרכה להיות שם מותר דהוי כגו"ק בהא לבד שהאש מכוסה ואין רגיל להיות שם, ואם כן הוא הדין להני פחים הגדולים שמשמין על הפטפוט (מעל האש) דאינן דומין כלל לכיסוי הרגיל של הכירה

The Chazon Ish is correct that the cover of a stove is not considered a proper cover of the flame, but that is because nothing unusual is being done to the flame. A *blech*, however, is not usually used for cooking, and it is therefore considered a proper cover. The Chazon Ish holds that a proper cover must (1) cause the cooking to be done in an unusual way and (2) significantly minimize the heat from the flame. The Shevet Halevi holds that it is sufficient for the flame to be covered in an unusual way.

It is possible that these two perspectives relate to different ways of understanding the above Mordechai. The Shulchan Aruch Harav (Kuntrus Acharon, *siman 253 sif katan 10*) writes that the Mordechai's leniency refers to placing the pot of food *into* an empty pot. Meaning, the empty pot is in an upright position, and the pot of food is placed inside. If so, only the width of the bottom of the empty pot, which is comparable to a metal sheet, separates the pot of food from the flame. The Chazon Ish, in contrast, seems to understand that the empty pot is inverted, in which case there is significant distance between the pot of food and the flame.

A Shabbat Plata

שו"ת ישכיל עבדי חלק ה אורח חיים סימן לד

פשוט, שזה אסור בהחלט, כי כירה זו הרי היא גרועה מכירה גרופה וקטומה מבי טעמים – (א) כי שם בגרופה וקטומה התירו ... שאין חשש לחיתוי, ומכל שכן להביא עצים ולהבעיר. מה שאין כן כאן בנידון דידן, הרי קל הדבר לקשר החוט בשבת עצמו אם לא הוכר מערב שבת, כי אדם עלול לשכחה... ואם נתיר לו להשתמש בה בהוכנה מערב שבת, הרי מכיוון דרגיל להשתמש בה בכל שבת, גם עתה, שלא הוכנה מערב שבת, משתלי (שוכח) ברגע כמימריה, ויקשר החוט בשבת ולא אדעתיה. כי כירה כזאת, אחרי שמקבל זרם חשמלי על ידי קשר החוט, הרי היא כגחלת ממש ... והרי זה כאילו נותן בשבת על גבי האש ממש, דאין בזה שום היתר

Rav Hadaya (the author of the Yaskil Avdi) forbids using an electric hot plate (Plata) for two reasons:

- 1) There is significant concern that one will unwittingly plug it in on Shabbat.
- 2) The entire Plata heats up and is therefore considered the same as a fire.

The second reason recalls the Chazon Ish: that something is only considered an adequate cover if it significantly reduces the fire's heat. Later, however, Rav Hadaya changes his mind:

שו"ת ישכיל עבדי חלק ז אורח חיים סימן כח אות ה

כתבתי שם לאסור החזרה על הפלאטה בשבת, אף באלו שיש להם פח המכסה את חוטי החשמל, משום דמה שהתירו בהפסק הוא דוקא בטס חימוני, שניכר שנעשה לשם הפסק, ולא במחובר ע"ש. והנה עתה בראותי כי רבים וכן שלמים משתמשים בה בשבת בשופי, ואין פוצה פה ומצפצף, נתתי אל לבי – על מה שמכו להתיר? ובאתי לידי הכרה, מפני שצלחת זו היא עשויה מלכתחילה לשם שימוש בשבת, וקורין אותה "פלאטה של שבת". ומכיון שכן, הרי זה סימן לכל אדם שהיום שבת, ולא יבוא להשתמש עליה בדברים של איסור ... ומכיון שהאש אינה נראית כלל לעין, ואין בה חשש חיתוי, לזה נהגו להתיר. וזה עדיפא מכיסוי על הכירה על ידי טס, דשם, אף דהטס הוא סימן שהיום שבת, אבל הרי עלול שיסירו אותו מעל הכירה שלא מדעת. לא כן כאן בפלאטה, אי אפשר להוציא הכיסוי בשום אופן, ומכיון שעשויה לשם כן, הרי אין לך סימן יותר גדול מזה לזכור שהיום שבת.

He goes on to suggest that even the Chazon Ish, who was stringent regarding a Blech, would permit using a Plata:

(ט) ואף למה שהבאנו שם מהחזון איש שכתב להחמיר בפתילת האש תחת הפטפוט, אף אם מעמידין פח של מתכת עליה ע"ש, שם, אף שכיסה אותה בפח של מתכת, הרי האש נראית מתחת לפטפוט, ואין זה אלא ככיסה את הקדרה, כדברי החזון איש שם, מה שאין כן בפלאטה של נידון דידן, היא עצמה סימן על השבת, מכיוון שכל עיקרה נעשית לשם כך.

Rav Hadaya explains that a Plata has two benefits:

- 1) The heating elements are completely inaccessible.
- 2) It is specifically designed for use on Shabbat, and therefore serves as a reminder that one must not violate Shabbat while heating food.

As Rav Hadaya writes, the use of the Plata is universally accepted.

שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן קלו

על דבר השאלה בתנור חשמלי שהוא עשוי כולו ממתכת, והוא פלאטא פשוטה שבפתיחת זרם החשמל נעשה חם כבוער באש ועל זה מעמידין הקדרה ומתבשל, אם יש לזה דין גרופה וקטומה לענין ... שאין צריך לפרוס על הפלאטא כדי להפסיק בין הקדרה והפלאטא, הואיל ועיקר כח המחמם הם חוטי החשמל הנמצאים בתוך הפלאטא והם מכוסים, או כיון שכל ההיתר בגרופה וקטומה מבואר בר"ן שהוא משום ההיכר, שעשה מעשה להיכרא, ובתנור חשמלי הרי דרכם להיות כן ולא עשה בו מעשה להיכרא.
הנה לדעתי יש לצדד להיתרא, משום דבתנור חשמלי (אם אין אפשרות להגדיל או להקטין את כח החום) לא שייך כלל חתוי, ועיקר איסור ... משום גזרה שמא יחתה.

Note the disparity between the question and the answer.

The question is: Is a Plata is equivalent to *covering* the coals (or perhaps not, since the cover is part of the object used to heat the food).

while the answer explains that a Plata is equivalent to heating food without any coals, as there is nothing in a Plata that can be "stoked."

שמירת שבת כהלכתה (מהדורה תשלט) פרק א סעיף כה

פלטה חשמלית המיוחדת לשבת המיועדת לשמור על חום המאכל שעליה, ואין רגילים לבשל עליה, וגם אי אפשר להגדיל את מידת החום שלה – אינה טעונה כיסוי נוסף, ומותר להחזיר עליה (והוא שימלא אחר שאר התנאים (שנלמד בשיעור הבא)

שם הערה עא

שמעתי מהגרש"ז אורבך, ונימוקו עמו ... לא שייך הטעם שמא יחתה, כיוון שאין הפלטה מיועדת לבישול, אי אפשר להגדיל את מידת החום שלה.

To summarize the issue of covering or removing coals:

Rav Moshe Feinstein explains that "coals" are only considered "covered" if the covering is not typical of the cooking process. Therefore, even if one lowers the knob** to the lowest setting, the flame is not considered "covered," since doing so is typical of the cooking process.

The Poskim discuss several contemporary suggestions for "covering the coals:"

- I. One might suggest that if the stove is on the highest possible heat then there is no concern that one will "stoke the coals" (i.e.-adjust the heat with the knob), since it is impossible to increase the heat. Still, Rav Moshe Feinstein rejects this suggestion by arguing that the Rabbis instituted a general prohibition.
- II. A Blech: The Mordechai writes that one is permitted to cover the fire with an empty pot and put the pot of food on top. The Kaf Hachaim and Rav Moshe Feinstein write that a metal sheet, a Blech, is also an acceptable way to cover the fire, as the Blech also distances the food from the fire. The Chazon Ish argues that a metal sheet is only considered a cover for the stove, and a Blech is therefore not an effective way of covering the fire. The Chazon Ish explains that the Mordechai permits returning food onto an empty pot because an empty pot both significantly diminishes the heat from the fire and is also an unusual way of heating food. Rav Vosner writes that we do not consider a Blech a cover for the stove, since it is designed specifically for Shabbat, as a way to cover the fire. (It is possible that they are arguing about the Mordechai's intention: is he discussing placing the pot of food *into* an empty pot or *on top* of an inverted one?)
- III. A Plata: Rav Hadaya initially writes that there are two reasons to be stringent: 1) there is the concern that one will plug the Plata in on Shabbat, and 2) the Plata itself is a heat source and therefore cannot also serve as a cover. Later, however, Rav Hadaya is lenient for two reasons: 1) a Plata provides no access at all to the heat source, and 2) it is designed specifically for Shabbat. Rav Tzvi Pesach Frank writes that there is no comparison between the original situation of coals and a non-adjustable Plata, and therefore no reason to forbid. Rav Shlomo

Zalman Auerbach is lenient because a Plata is not adjustable, and because it is designed to heat up food and not to cook.

At the beginning of the Shiur we explained that food that was not cooking before Shabbat may only be heated near the fire, while food that was cooking before Shabbat may be returned to the fire as long as the coals are covered or removed. Until now we have discussed the Halachot of covering or removing the coals, and we will now discuss what is considered “next to the fire.”

On Top of a Pot

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נא עמוד ב

מניחין מיחם על גבי מיחם וקדרה על גבי קדרה

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

ומכלל דברים אלו מותר לתת על גבי קדירה בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון פאנדיש וכיוצא בהן כדי לחממן, ואפילו תהא היד סולדת בו. ואף על פי שהקדירה נתונה על גבי האש, לפי שאין דרך בישול בכך ואינו אלא כנותן בצד המיחם או כנגד המדורה והרי אין כאן משום חשש בישול

The Rashba rules that placing food on top of a pot of food cooking on the fire is comparable to placing food next to the fire.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחוה נתיב יב חלק ג דף סט טור ג

להניח שום דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מיחם שעל גבי האש –

יש מהגדולים שכתבו דדינו כמניחו כנגד המדורה, וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון יבש שכתבתי למעלה, מותר להניחו על גבי מיחם שעל גבי האש.

ויש מהם שכתבו דהוי כמניח על גבי כירה לכתחילה, ואסור, ואפילו נתבשל כל צרכו ואפילו מצטמק ורע לו ואפילו חם ונותנו שם לשמור חומו. וראשון נראה עיקר. ומכל מקום אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו אסור לדברי הכל

Rabbeinu Yerucham writes that there are different opinions regarding whether placing food on top of a pot of cooking water is comparable to placing food near the fire, and permitted (assuming that the food is fully cooked and dry), like the Rashba, or whether it is comparable to placing it on the fire itself and therefore forbidden. Rabbeinu Yerucham's inclination is to be lenient, like the Rashba. What is the Shulchan Aruch's opinion?

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ח

להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מיחם שעל האש, יש אומרים שדינו כמניחו כנגד המדורה וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון שיבש, מותר להניחו על גבי מיחם שעל גבי האש. ויש אומרים דהוי כמניח על גבי כירה לכתחילה, ואסור אפילו אם נתבשל כל צרכו ואפילו אם מצטמק ורע לו ואפילו אם נותנו שם לשמור חומו; וראשון נראה עיקר. ומ"מ אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו, אסור לדברי הכל

The Shulchan Aruch quotes the Rabbeinu Yerucham, including his preference for the lenient approach. Similarly, in *siman* 253 he quotes the lenient ruling of the Rashba:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף ה

מותר לתת על פי קדירת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו, כגון פאנדייש וכיוצא בהן, לחממן, לפי שאין דרך בישול בכך

However, elsewhere in that *siman*, the Shulchan Aruch gives a different impression:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף ג

המשכים בבוקר וראה שהקדירה תבשילו, וירא פן יקדיח יותר, יכול להסיר ולהניח קדירה ישנה ריקנית על פי הכירה ואז ישים הקדירה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדירה ריקנית

In this *sif*, the Shulchan Aruch cites the Mordechai's ruling, which we saw above. The Mordechai, however, rules that an empty pot can be considered a cover for the fire, and therefore permits *returning* cooking food to the fire, but it seemingly is not considered "next to the fire" which would have permitted even putting food there that was not cooking previously.

In *siman* 318 there is also a surprising *sif*.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ז

יש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם על גבי קדירה הטמונה, אפילו כלי התחתון על האש שרי. ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש, לעולם אסור

The Shulchan Aruch cites two opinions that seem to be the same as the two opinions cited by Rabbeinu Yerucham, and for which the Shulchan Aruch ruled leniently.

However, the Shulchan Aruch does not decide between the two opinions here!

To summarize the various rulings of the Shulchan Aruch:

In *siman* 253 *sif* 3, the Shulchan Aruch brings the ruling of the Mordechai that permits returning cooking food to the fire when an empty pot separates the fire from the pot of food.

In *sif* 5 of that *siman*, the Shulchan Aruch permits placing food that was not cooking before Shabbat, on top of a pot of food that is cooking. This implies that when there is a pot of food that is cooking, placing another pot on that pot is comparable to placing food "near the fire."

In *siman* 318 *sif* 8, the Shulchan Aruch brings two different opinions about placing food on top of a pot of hot water, and he rules leniently. There too he is discussing placing cooked, dry food that was not cooking before Shabbat on top of the pot. Meaning, such a situation is considered only "near the fire" and is therefore permitted.

In the same *siman*, in *sif* 7, the Shulchan Aruch brings the same two opinions that he brought in *sif* 8 and does not rule between them.

What, then, is the Shulchan Aruch's position?

1. Dagul Merevava – depends on whether it is a normal cooking method

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף יט עמוד א

ואפשר גם כן דמה שאין דרכו לאפות על גבי כירה כגון פאנאדייש וכיוצא בה שמותר לחממן בשבת על גבי כירה או על גבי כיסוי של ברזל כל שהוא מצטמק ורע לו שהדבר מוכיח שאינו נעשה אלא בשביל שיתחמם

The Ran suggests that it may be permitted to heat up food directly on a fire (on a Kirah) if that food is never cooked directly on such a fire, since it is therefore clear that one is merely warming up the food and not cooking it. This implies that it is permitted to warm up foods "next to the fire," because there is not an appearance of cooking. The Ran therefore explains that some foods may be warmed up on the fire if there is no appearance of cooking. The Dagul Merevava (the glosses of the Nodeh Biyehuda on the Shulchan Aruch) uses this approach to explain the Shulchan Aruch's position:

דגול מרבבה סימן רנ"ג על המגן אברהם ס"ק לג

גם לדעת האוסרים הסוברים דלא מהני הפסק קדירה, מכל מקום בפנאדייש מותר מטעם שכתב הר"ן, כיוון שפנאדייש הוא דבר שאין דרכו לאפותו על גבי כירה, ניכר שאינו נותנו שם אלא לחממו, ולכך לא גזרינן שמא יחתה.

The Biur Halacha argues with this approach, since he suggests that this explanation of the Ran was not accepted:

ביאור הלכה סימן רנג סעיף ג ד"ה * ויזהר שלא

והוא דוחק גדול, דהמחבר לא סבירא ליה כלל שיטת הר"ן לדינא

Firstly, the Poskim do not accept this understanding of the Ran, and it is therefore difficult to suggest that this is the Shulchan Aruch's opinion. Secondly, even the Dagul Merevava believes that this explanation will not resolve all of the issues in the Shulchan Aruch, and in order to explain the Shulchan Aruch in *siman* 318 the Dagul Merevava cites the Magen Avraham:

2. Magen Avraham – It Depends if the Food is Dry or Liquid

מגן אברהם סימן שיח ס"ק כו

צריך עיון, למה לא הכריע הרב בית יוסף בסעיף ז' להתיר, דהא הוא בעצמו כתב כך בסימן רנ"ג סעיף ה'! ויש לומר – דוקא צלי מותר ליתנו לכתחלה על גבי קדירה, דעדפה מכירה גרופה, אבל מבושל אסור ליתנו על גבי קדירה, אפילו הוא חם שאין בו משום בישול, דגזרינן שמא יתן עליו כשהוא קר, ואין מותר אלא חזרה

The Magen Avraham distinguishes between dry grilled foods and cooked foods that have liquid, It is permitted to place dry food on top of a pot of food on the fire. However, if the food has liquid it is forbidden out of concern that one may come to violate *bishul* after *bishul*.

The Magen Avraham himself rules leniently, not according to his explanation of the Shulchan Aruch:

מגן אברהם סימן שיח ס"ק כו

ומכל מקום יש להקל, דמשמע במ"מ דכיון דהקדירה מפסקת, עדיף מכירה גרופה, ושרי ליתן עליה תבשיל חם

The Magen Avraham explains that one may place even food with liquid on top of a pot of cooking food (as long as the liquid is still warm).

The Magen Avraham explains that the Shulchan Aruch permits placing food on top of a pot of cooking food as long as the top food is dry, while food with liquid may only be returned to the fire if the conditions of *chazara* apply. The Magen Avraham himself, however, believes that placing any kind of food on top of a pot of cooking food is always considered placing it "near the fire" and therefore permitted (assuming there is no problem of *bishul* after *bishul*).

This also appears to be the position of Rav Dovid Ortenberg (the Rav of Berditchev and prominent Rav of the Boyaner Chassidut from the 19th and early 20th century):

תהלה לדוד סימן רנג אות יח

מבואר, דאפילו קדירה ריקנית לא בעי תנאיי חזרה, וכן על גבי מעזיבה שלנו

The Magen Avraham focuses on the apparent contradiction between *sif* 7 and *sif* 8, while other Poskim do not seem concerned by this:

שער הציון סימן שיח ס"ק פג

עיין במגן אברהם שרוצה מתחלה לחלק ביניהם, דמה שכתב המחבר דראשון נראה עיקר הוא רק ביבש ולא בלח וחם, ולכך לא הכריע בסעיף ז', אבל האליה רבה וכן בספר מאמר מרדכי וכן הגר"א בביאורו, דעתם בפשיטות דענין אחד הוא, והכרעת השולחן ערוך בסעיף ח קאי גם על סעיף ז'

Most of the Poskim understand that there is no contradiction in the Shulchan Aruch and the Shulchan Aruch is lenient in all cases, even though he is only explicitly lenient in *sif* 8.

3. Pri Megadim: It Depends on whether the Pot is Full or Empty

³ תוקן לפי 'תוספת שבת'. עיין במחצית השקל סימן שיח ס"ק כו, וכן בהמשך

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רנג

כשמושיב על גבי קדירה שיש תבשיל בתוכה ותחתיה אש, ונותן על גבי קדירה פנאדי"ש צונן שהוסר מערב שבת, אף על גב דהוה לכתחילה, אין זה דרך בישול, ולא גזור כהאי גוונא, ומותר אף לכתחילה. ובסעיף ג, להושיב על גבי קדירה ריקנית שנותן עתה, ואף היה שם מאתמול מכל מקום כיון שריקנית היא, לא הוה רק ככירה גרופה וקטומה, מכל מקום לכתחלה אסור, כיון שריקנית היא

The Pri Megadim distinguishes between placing food on top of an empty pot and on top of a pot full of cooking food. An empty pot of food is merely considered like a cover, in which case it is permitted to put food on top only if the conditions of *chazara* are fulfilled. However, if there is a pot of food cooking, it is not merely considered a cover, but a successful means of distancing another pot of food from the fire, as this is not a normal way to cook food. (Perhaps we also hold that the food on top is being heated by the pot below and not directly by the fire). Therefore, it is permitted to put any cooked food on top of a pot of cooking food, just like it is permitted to put any cooked food next to a fire.

The Tosefet Shabbat (*siman 253 sifKatan 42*) and Mishna Berura rule like the Pri Megadim:

ביאור הלכה סימן רנג סעיף ג ד"ה *ויזהר

מצאתי בפרי מגדים שיישב זו הקושיא בטוב טעם, והוא דבסעיף ה' שאירי בעומדת על גבי קדרת חמין או תבשיל, לא נחשב כלל כעומד על גבי כירה, ולהכי מותר אף ליתן לכתחלה בשבת. מה שאין כן בענייננו, שהקדרה ריקנית ועומדת רק לסתום את חום הכירה שלא יהיה כל כך חום, נעשית הכירה על ידי זה רק כשאר כירה גרופה וקטומה, דאסור ליתן עליה בשבת תבשיל לכתחלה. ובאמת אם היה עומד שם מבעוד יום קדרה שיש בה תבשיל, היה מותר ליתן עליה לכולי עלמא קדרה זו אף בשבת לכתחלה.

The Implications of this Dispute for a Plata

שו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק ל - דיני בישול בשבת – הערה יג

פלטה ומכסה פח דינם כגרוף וקטום ... ולא שייך בהם שמא יחתה. מכל מקום יש חשש מיחזי כמבשל גם בפלטה ובמכסה פח, כיון שדרך לבשל כך בחול, ויש לחוש לדעת הרשב"א, ואין ליתן שם שום מאכל בשבת.

Rav Abba Shaul explains that a Plata is considered a covered fire, and it is therefore permitted to return cooking food to a Plata, but not to put food on it from the refrigerator. He forbids this, because such an act would have the appearance of *bishul*.

שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן מה

המניח על גבי פלאטה חשמלית, דומה למניח על גבי קדרה ריקנית.

Rav Ovadiah's premise is that a Plata has the status of an empty pot. He therefore concludes:

כתב הפרי מגדים (את התירוץ שהבאנו לעיל) .... הסכים לזה במשנה ברורה בביאור הלכה ולפי זה .... יש לאסור.

Since the Pri Megadim and Mishna Berura rule stringently and forbid placing food on an empty pot, one must also be stringent and not put food on a Plata (if the conditions of *chazara* aren't fulfilled), but he continues:

אולם המגן אברהם מחלק בזה בין תבשיל לח ... לתבשיל יבש אפילו צונן, מותר להניחו בשבת על גבי קדרה (אפילו ריקנית) ... (וכאן הביא הרב עובדיה עוד כמה מהפוסקים שנקטו כדבריו) ולפי זה מותר להניח בשבת תבשיל יבש על פלאטה חשמלית, הואיל והפח של הפלאטה מפסיק בין חוטי החשמל לקדרת התבשיל שהוא יבש.

Meaning, a Plata is considered an empty pot.

According to those who rule like the Pri Megadim, it is therefore forbidden to put any type of food directly on the Plata if the conditions of *chazara* are not fulfilled.

According to those who rule like the Magen Avraham, in regard to dry food, we can view the Plata as having the status as "near the fire," and one may therefore permit heating dry cooked foods even if

they came from the refrigerator. (It is worth remembering that Rav Ovadia considers foods that are mostly solid as dry).

שמירת שבת כהלכתה (מהדורה תשל"ט) פרק א סעיף כה

פלטה חשמלית מיוחדת לשבת ... אין לתת עליה לכתחילה בשבת קדירה שיש בה תבשיל, אפילו הוא מבושל כל צרכו, אפילו אם כוונתו רק להפיג צינתו

He later brings a leniency even for those who follow the Pri Megadim:

שם סעיף לו

מותר להניח על גבי קדירה שעל האש

שם סעיף לח

יניח על גבי קדירה אחרת העומדת גם היא על האש ובתוכה תבשיל. אין לו קדירה כזו, יניח, אפילו בשבת, קדירה ריקנית ... על גבי האש, ויניח את הקדירה עליה.

שם הערה קיב

שמעתי מפי חכם אחד (בספר ארחות שבת (פרק ב הערה קיג) כתוב שהכוונה היא לגרשי"ז), דמשמע דדווקא אם הקדירה הריקנית כבר עמדה מקודם על גבי הכירה כדי לסתום את פי התנור שלא יהיה כל כך חם, אז יש לה דין גרופה וקטומה (כדברי הפרי מגדים), אבל אם מעמיד את הקדירה כדי לשנות מדרך בישול- עדיף טפי, ושרי אף שהקדירה ריקנית

Meaning, even according to the Pri Megadim, an empty pot is considered a cover for the fire and can therefore only be used for *chazara*, only if the empty pot's function is to reduce the fire's heat. If, however, the empty pot serves as an unusual way to warm up the food, then we view the food on the empty pot on the Plata, as being merely "near the fire" and it is permitted to heat up food, even from the refrigerator, in such a manner.

The footnotes to the Shevet Halevi also permit heating up food on an empty pot on a Blech. This is due in part to the position of the Tehilla L'David, who rules like the Magen Avraham:

שו"ת שבט הלוי חלק א נספח סימן צא

כשפח גדול על גבי כירה, ומשים עוד קדירה ריקנית לתוך הפח, דנראה דמותר, דהוא דבר מופסק מעל גבי כירה, והוא דומה לקדירה מלאה על גבי תנור, שמותר לתת עליה דבר שנתבשל כבר, כמבואר סימן שי"ח. ושוב ראיתי בספר תהלה לדוד סימן רנ"ג מצדד להקל אפילו בקדירה ריקנית בלבד על גבי כירה, אפילו בלא תנאי חזרה

Summary

The Rishonim learn from the Gemara in Shabbat (40b) that even if there is no issue of *bishul* itself, it is forbidden to place food directly on the fire, and it is permitted to heat up food only "near the fire."

The Rishonim offer two explanations for this:

Rashba: Due to the appearance of *bishul*.

Rosh: Due to the concern that one may stoke the coals.

The Mishna (36b) cites the Beit Hillel's ruling: that cooking food may be returned to a fire if its coals are removed or covered.

In addition, it is permitted to place cooked food that is not warm near the fire, but not on the fire.

In this shiur we discussed the rules of removing or covering the coals and of placing food near the fire.

We will discuss other conditions for returning food to the fire in the next shiur.

The Parameters of “Removed or Covered.”

Rav Moshe Feinstein explains that “coals” are only considered “covered” if the covering is not typical of the cooking process. Therefore, even if one lowers the knob ** to the lowest setting, one cannot view the flame as being “covered,” since this is typical of the cooking process.

The Poskim discuss several contemporary suggestions for “covering the coals” :

1. One might suggest that if the stove is on the highest possible heat then there is no concern that one will “stoke the coals” (i.e.-adjust the heat with the knob), since it is impossible to increase the heat. Still, Rav Moshe Feinstein rejects this suggestion by arguing that the Rabbis instituted a general prohibition.

2. A Blech: The Mordechai writes that one is permitted to cover the fire with an empty pot and place the pot of food on top. The Kaf Hachaim and Rav Moshe Feinstein write that a metal sheet, a Blech, is also an acceptable way to cover the fire, as the Blech also distances the food from the fire. The Chazon Ish argues that a metal sheet is merely considered a cover to the stove, and a Blech is therefore not an effective way of covering the fire. The Chazon Ish explains that the Mordechai permits returning food to the top of an empty pot, since an empty pot both significantly diminishes the heat from the fire and is also an unusual way of heating food. Rav Vosner writes that we do not view a Blech as being merely a cover to the stove, since it is specifically designed to cover the fire on Shabbat. (It is possible that they are arguing about the Mordechai’s intention - is he referring to placing the pot of food into an empty pot, or on top of an inverted one?)

3. A Plata: Rav Hadaya initially writes that there are two reasons to be stringent; there is the concern that one will plug the Plata in on Shabbat, and the Plata itself is the source of the heat and therefore cannot also serve as a cover. Later, however, he is lenient for two reasons: there is no access to the heat source of a Plata, and it is designed specifically for Shabbat. Rav Tzvi Pesach Frank writes that coals and a non-adjustable Plata are not comparable heat sources and there is therefore no reason to forbid. Rav Shlomo Zalman Auerbach is lenient because a Plata is not adjustable, and because it is designed to heat up food and not to cook.

The Parameters of “Near the Fire” – On Top of a Pot

The Gemara in Shabbat (51b) brings a *beraita* that permits placing a pot of water on top of a cooking pot of water or a pot of food on top of a cooking pot of food.

The Rashba writes that such an act is defined as being “near the fire” and is always permitted.

Rabbeinu Yerucham, however, brings that this is a matter of dispute.

The Shulchan Aruch in *siman 318 sif 8* brings the two opinions from Rabbeinu Yerucham, and rules leniently in accordance with the Rashba. In *siman 253 sif 5* he writes something similar.

In contrast, in *siman 318 sif 7* he brings two opinions regarding a parallel issue and does not decide between them. Similarly, in *siman 253 sif 3*, he permits returning food onto an empty pot only if the conditions of *chazara* are fulfilled, implying that, otherwise, doing so would be forbidden.

We learned three different understandings of the Shulchan Aruch:

1. **Dagul Mervava:** He explains, based on the Ran, that anytime one is warming up food in a way that is unusual for that food to be warmed up, then it is defined as “near the fire” and permitted. Therefore, *siman 253 sif 3* is discussing a food that is normally cooked on top of a pot, and therefore only *chazara* is permitted, while *sif 5* is discussing a food for which cooking in such a manner is unusual, and it is therefore permitted.

He writes that, in order to explain the contradiction in *siman 318*, one must refer to the Magen Avraham:

2. **Magen Avraham:** A dry (cooked) food may always be heated on top of a pot, while a food with liquid may be heated on a pot only if the conditions of *chazara* are fulfilled.

3. **Pri Megadim:** An empty pot is viewed as a cover for the fire, and therefore only *chazara* is permitted. A pot full of food creates a situation of “near the fire,” and food may therefore be heated up in such a manner under any circumstance. His view is accepted by the Biur Halacha.

Rav Ovadiah defines a Plata as a fire with an empty pot covering it. He therefore writes:

According to those who follow the Pri Megadim, only *chazara* is permitted.

According to those who follow the Magen Avraham (such as Rav Ovadiah himself), dry food may be heated up on a Plata under any circumstance.

It is brought in the name of Rav Shlomo Zalman Auerbach that even the Pri Megadim views an empty pot as merely a cover only if the purpose of the pot is only to prevent the fire from burning the food. However, if the purpose of the empty pot is to heat up the food in an unusual manner, then it has the status of “near the fire.” One may therefore heat up food on a Plata that has an empty pot on top.

In the previous Shiurim we discussed which foods may be warmed up on Shabbat in regard to *bishul*. In this Shiur, we discussed the *issurei d'Rabbanan* against heating foods on the fire on Shabbat. Next Shiur we will conclude with additional conditions that are required in order to permit returning food to the fire.